

กลยุทธ์การสร้างความร่วมมือทางวิชาการและวิชาชีพระหว่างวิทยาลัยอาชีวศึกษา

เอกชนกับสถานประกอบการ

Strategies for Academic and Professional Cooperation Between Private Vocational Colleges and Enterprises

ภูริศร์ ฐานปัญญา,

เกรียงไกร สัจจะหทัย และสุบิน ยुरะรัช

มหาวิทยาลัยศรีปทุม

Phuris Tharnpanya,

Kriangkrai Satjharuthai and Subin Yurarach

Sripatum University, Thailand

Corresponding Author, E-mail: Phuristharnpanya@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษารูปแบบและองค์ประกอบของความร่วมมือทางวิชาการและวิชาชีพ (2) ศึกษาความต้องการจำเป็นด้านความร่วมมือทางวิชาการและวิชาชีพ (3) ศึกษาสภาพแวดล้อมภายในและภายนอกของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชนกับสถานประกอบการที่มีผลต่อความร่วมมือทางวิชาการและวิชาชีพ และ (4) นำเสนอและประเมินกลยุทธ์การสร้างความร่วมมือทางวิชาการและวิชาชีพ ระหว่างวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชนกับสถานประกอบการ การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน ทั้งเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ ผู้บริหารวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชน จำนวน 8 คน และผู้บริหารสถานประกอบการ จำนวน 8 คน ส่วนกลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชน จำนวนทั้งสิ้น 276 คน ใช้วิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน เครื่องมือวิจัยคือแบบสัมภาษณ์ แบบสอบถามและแบบประเมิน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยสถิติเชิงพรรณนา การวิเคราะห์ค่าดัชนีความต้องการจำเป็น และทดสอบสมมติฐานด้วยการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ0

ผลการวิจัยพบว่า 1) รูปแบบความร่วมมือทางวิชาการและวิชาชีพระหว่างวิทยาลัยอาชีวศึกษา กับสถานประกอบการ ใช้รูปแบบทวิภาคีและมี 6 องค์ประกอบ 2) ความต้องการจำเป็นด้านความร่วมมือทางวิชาการและวิชาชีพระหว่างวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชนกับสถานประกอบการมี 3 ด้าน คือ การจัดการทักษะวิชาชีพ การจัดหลักสูตร และการมุ่งตอบสนองความต้องการ 3) สภาพแวดล้อมภายในและภายนอกของสถานประกอบการและวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชนที่มีผลต่อความร่วมมือทางวิชาการและวิชาชีพในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และ 4) กลยุทธ์การสร้างความร่วมมือทางวิชาการและวิชาชีพ ระหว่างวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชน

* วันที่รับบทความ : 8 ธันวาคม 2567; วันแก้ไขบทความ 18 ธันวาคม 2567; วันตอบรับบทความ : 19 ธันวาคม 2567

Received: December 8 2027; Revised: December 18 2024; Accepted: December 19 2024

กับสถานประกอบการ ประกอบด้วย 6 ขั้นตอนสำคัญ และผลการประเมินพบว่ามีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ ความถูกต้อง และความเป็นประโยชน์ในระดับมาก

คำสำคัญ: กลยุทธ์ความร่วมมือ; วิชาการ; วิชาชีพ; อาชีวศึกษา; สถานประกอบการ

Abstracts

This research aimed to: (1) study the patterns and components of academic and professional collaboration; (2) study the needs for academic and professional collaboration; (3) examine the internal and external environments of private vocational colleges and enterprises affecting academic and professional collaboration; and (4) propose and evaluate strategies for building academic and professional collaboration between private vocational colleges and enterprises. This research employs a mixed-method approach, combining qualitative and quantitative methods. The key informants comprise 8 administrators from private vocational colleges and 8 from enterprises. The sample group includes 276 administrators from private vocational colleges, selected using multistage sampling. The research instruments include interviews, questionnaires, and evaluation forms. Qualitative data were analyzed using content analysis, while quantitative data were analyzed using descriptive statistics, the study of the need priority index, and hypothesis testing through multiple regression analysis.

The results showed; 1) The model of academic and professional collaboration between vocational colleges and enterprises adopts a bilateral approach and comprises six components, 2) The needs for academic and professional collaboration between private vocational colleges and enterprises fall into three areas: professional skill management, curriculum development, and addressing specific demands, 3) The internal and external environments of enterprises and private vocational colleges significantly influence academic and professional collaboration, with an overall high impact level. and 4) The strategies for establishing academic and professional collaboration between private vocational colleges and enterprises consist of six key steps. The evaluation results indicate a high level of appropriateness, feasibility, accuracy, and usefulness.

Keywords: Cooperation Strategies ; Academic; Professional; Vocational; Enterprise

บทนำ

จากการทบทวนแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 – 2580) พบว่า รัฐบาลได้กำหนดแนวทางในการพัฒนาประเทศในระยะยาว เพื่อให้ประเทศไทยบรรลุวิสัยทัศน์ “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศให้มีเสถียรภาพอย่างยั่งยืนตามแนวทางที่กำหนดในยุทธศาสตร์ชาติ จำเป็นต้องอาศัยความรู้และความก้าวหน้าด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี การวิจัยและนวัตกรรม รวมถึงการพัฒนากำลังคนที่เหมาะสม เพื่อเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศไปสู่เศรษฐกิจฐานนวัตกรรม ผ่านการกำหนด

นโยบายอุตสาหกรรมที่เป็น **New Growth Engine** และในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศในอุตสาหกรรมเป้าหมาย ซึ่งประกอบด้วยอุตสาหกรรมเดิมที่มีศักยภาพ ได้แก่ 1. อุตสาหกรรมยานยนต์แห่งอนาคต อุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์อัจฉริยะ อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวกลุ่มผู้มั่งคั่งสูงและการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ อุตสาหกรรมเกษตรและเทคโนโลยีชีวภาพ อุตสาหกรรมอาหารแห่งอนาคต 2. อุตสาหกรรมอนาคต ได้แก่ อุตสาหกรรมหุ่นยนต์ อุตสาหกรรมการบินและโลจิสติกส์ อุตสาหกรรมเชื้อเพลิงชีวภาพและเคมีชีวภาพ อุตสาหกรรมดิจิทัล และอุตสาหกรรมการแพทย์ครบวงจร และ 3. อุตสาหกรรมเป้าหมายเพิ่มเติม ได้แก่ อุตสาหกรรมป้องกันประเทศ และอุตสาหกรรมพัฒนาบุคลากรและการศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา, 2565)

การจัดเตรียมบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญในการปฏิบัติงานเพื่อรองรับการขับเคลื่อนอุตสาหกรรมเป้าหมายดังกล่าว สามารถดำเนินการได้หลายรูปแบบ ได้แก่ 1) **Build** การพัฒนาบุคลากรภายในองค์กร 2) **Buy (Recruit)** การสรรหาบุคลากรใหม่ 3) **Borrow (Short-term)** การนำบุคลากรภายนอกมาทำงานภายในองค์กร ในเวลาและขอบเขตของงานที่กำหนด และ 4) **Release** การปล่อยให้บุคลากรที่ไม่สามารถพัฒนาศักยภาพของตนเองได้ออกจากองค์กร ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับลักษณะการดำเนินธุรกิจขององค์กรและอัตราการแข่งขันทางธุรกิจ รวมทั้งระดับทักษะที่มีความต้องการ ซึ่งมีความสอดคล้องกับนโยบายในการพัฒนาประเทศและตลาดแรงงานในภาคอุตสาหกรรม และนอกจากวิธีการดังกล่าวมา สถาบันการศึกษาเช่นสถาบันอาชีวศึกษา โดยเฉพาะวิทยาลัยอาชีวศึกษาซึ่งถือได้ว่าเป็นหน่วยงานที่มีบทบาทและความสำคัญเป็นอย่างยิ่งในฐานะที่เป็นสถานศึกษาที่ผลิตบุคลากรสายวิชาชีพที่มุ่งเน้นทักษะในการปฏิบัติงาน อีกทั้งในปัจจุบันการแข่งขันทางธุรกิจมีความรุนแรงมากขึ้นอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา การขับเคลื่อนองค์กรธุรกิจจึงจำเป็นต้องอาศัยบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถ หรือใช้กำลังคนหรือแรงงานที่ได้รับการฝึกฝนเป็นอย่างดี (คมสัน รักกุศล, 2560) ดังนั้น องค์กรธุรกิจในปัจจุบันจึงมีความต้องการบุคลากรที่มีองค์ความรู้รอบตัวและรอบด้านทั้งด้านทฤษฎีและปฏิบัติ เพื่อที่จะสามารถนำมาใช้แก้ปัญหาได้หลากหลายมิติ รวมทั้งสามารถขับเคลื่อนองค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับผลการวิจัยของธิดิมา พลัฒ์ (2562) พบว่า ผู้จบการศึกษาในสายอาชีวศึกษามีสัดส่วนการจ้างงานมากกว่าผู้จบการศึกษาในสายสามัญ แสดงให้เห็นว่าการจัดการศึกษาที่เน้นการปฏิบัติงานจริงนั้นตอบสนองต่อความต้องการของตลาดแรงงาน ดังนั้น บัณฑิตที่จบการศึกษาหรือกำลังศึกษาในระบบที่เน้นภาคปฏิบัติจึงอาจเป็นทางเลือกให้กับองค์กรธุรกิจต่าง ๆ เนื่องจากการจัดการศึกษาในระบบดังกล่าวนี้เป็นการจัดการศึกษาในเชิงวิชาชีพ โดยระบบดังกล่าวอาจเกิดจากข้อตกลงระหว่างสถานศึกษาระดับมหาวิทยาลัยหรือสถาบันการศึกษากับสถานประกอบการ

อุดมศักดิ์ มีสุข (2560) กล่าวว่า พระราชบัญญัติการอาชีวศึกษา พ.ศ. 2551 โดยสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา มีนโยบายในการจัดการศึกษาอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี (Dual Vocational Education) เพื่อผลิตกำลังคน และพัฒนาศักยภาพของนักเรียนนักศึกษาอาชีวศึกษา ทั้งทางด้านสติปัญญา ทักษะ และฝีมือแรงงานให้ก้าวทันเทคโนโลยีและความเจริญในยุคโลกาภิวัตน์ สอดคล้องกับภาวะเศรษฐกิจ และสังคม โดยวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชนซึ่งปัจจุบันมีจำนวนถึง 445 แห่ง (สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา, 2565) และอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ซึ่งเป็นไปตามมติคณะรักษาความสงบแห่งชาติให้รวมวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชน ในระบบประเภทอาชีวศึกษาในปี 2559 มาอยู่ในการกำกับดูแลของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา โดยพิจารณาแล้วเห็นว่าเพื่อให้การปฏิรูปการศึกษา และการบริหารราชการในกระทรวงศึกษาธิการเกิดประสิทธิภาพ และมีความเหมาะสมมากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับนโยบายกระทรวงศึกษาธิการในการรวมการบริหารจัดการสถานศึกษาอาชีวศึกษาทั้งภาครัฐและภาคเอกชนให้มีคุณภาพได้มาตรฐานและมีความคล่องตัวยิ่งขึ้น (สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา, 2565) นอกจากนี้แล้วจากนโยบายค่าแรงขั้นต่ำ 300 หรือจากนโยบายอัตราเงินเดือน 15,000 บาท สำหรับผู้จบปริญญาตรีของรัฐบาล มีผลให้ค่านิยมในการเรียนสายสามัญมีมากกว่าการเรียนในสายอาชีพในระยะเวลาที่ผ่านมา แต่ในปัจจุบันพบว่าแนวโน้มของเยาวชนรุ่นใหม่ให้ความสนใจเรียนสายอาชีพหรืออาชีวะมากขึ้น จนมีสัดส่วนใกล้เคียงกับการเรียนสายสามัญ (จาตุรงค์ กอบแก้ว, 2565)

อย่างไรก็ตามจากผลการสำรวจเกี่ยวกับอัตราการจบการศึกษากับการจ้างงาน กลับพบว่าผู้ที่จบการศึกษาในสายสามัญโดยเฉพาะในระดับปริญญาตรีมีสัดส่วนการเข้าสู่ตลาดแรงงานถึง ร้อยละ 61 และมีสัดส่วนการจ้างงานอยู่ที่ร้อยละ 30.6 ในขณะที่ผู้ที่จบการศึกษาในสายอาชีวศึกษาในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพถึงประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ถึงแม้จะมีสัดส่วนการเข้าสู่ตลาดแรงงานเพียงร้อยละ 23 แต่กลับมีสัดส่วนการจ้างงานถึงร้อยละ 15 (อิติมา พลัปลิง, 2562) สอดคล้องกับแพรวภัสส์ เลิศรัฐพัทธ์ (2562 : 72) กล่าวว่า ภาครัฐประเมินว่าต้องการผู้จบการศึกษาสายอาชีวะมาช่วยภาคเศรษฐกิจประมาณ 400,000 คน แต่กลับมีคนมาเรียนจริงเพียงแค่ประมาณ 280,000 คน และเมื่อเทียบโครงสร้างอาชีวศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพกับสายสามัญระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6 ปัจจุบัน พบว่า อยู่ที่ร้อยละ 35 กับร้อยละ 65 ตามลำดับ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าผู้ประกอบการมีความต้องการแรงงานสายอาชีพมากขึ้น และยังแสดงให้เห็นว่าการจัดการศึกษาของระบบอาชีวศึกษานั้นตอบสนองต่อความต้องการของตลาดแรงงานอย่างค่อนข้างชัดเจน ซึ่งสาเหตุที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจากการจัดการศึกษาในระบบอาชีวศึกษานั้น เป็นการจัดการศึกษาแบบทวิภาคีหรือระบบฝึกหัด (Dual System หรือ Apprenticeship) ซึ่งเป็นแนวทางการศึกษาที่มุ่งเน้นการเรียนการสอนอย่างบูรณาการระหว่างสถานศึกษาและผู้ประกอบการ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2561)

การจัดการศึกษาเชิงวิชาชีพหรือในระบบอาชีวศึกษาที่มีประสิทธิภาพนั้นจะมุ่งเน้นที่การสร้างความร่วมมือระหว่างสถาบันอาชีวศึกษากับสถานประกอบการ เพื่อการจัดหลักสูตรการเรียนการสอน การวัดและ

การประเมินผล โดยพระราชบัญญัติการอาชีวศึกษา พ.ศ. 2551 ระบุว่า ผู้เรียนจะใช้เวลาส่วนหนึ่งในการเรียนภาคทฤษฎีกับสถาบันอาชีวศึกษาและเรียนภาคปฏิบัติในสถานประกอบการ รัฐวิสาหกิจ หรือหน่วยงานของรัฐ โดยสอดคล้องกับสุวิทย์ เมษินทรีย์ (2564) กล่าวว่า การจัดการศึกษาในระบบอาชีวศึกษาเป็นการจัดการศึกษาและการฝึกประสบการณ์ของนักเรียน นักศึกษา และการทำงานวิจัยร่วมกันระหว่างบุคลากรภาครัฐและภาคเอกชน การวางแผนระบบการผลิตและบริหารจัดการกำลังคนของประเทศในระดับแรงงานและระดับมัธยมศึกษาของประเทศที่มุ่งเน้นการเพิ่มผลิตภาพแรงงาน การบริหารจัดการ ปริมาณและการเคลื่อนไหลของแรงงาน สอดคล้องกับผลการวิจัยของภูวเรศ อับดุลสตา และ วรณดี สุทธินรากร (2559) พบว่า แนวปฏิบัติที่ดีของประเทศที่ประสบผลสำเร็จประกอบด้วย การขับเคลื่อนกลไกเชิงระบบด้วยกฎหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถสร้างระบบที่มีความเข้มแข็งในกระบวนการจัดการเรียนการสอนซึ่งเกิดจากการมีส่วนร่วมระหว่างสถานศึกษากับสถานประกอบการและภาคส่วนต่าง ๆ ของสังคมที่เกี่ยวข้อง มีระบบการประกันคุณภาพการผลิตกำลังคนตั้งแต่กระบวนการออกแบบหลักสูตรที่เชื่อมโยงกับตลาดแรงงาน การเรียนการสอนที่เน้นสมรรถนะฐานและควบคุมมาตรฐานด้วยกรอบคุณวุฒิวิชาชีพ รวมถึงการสนับสนุนด้านงบประมาณจากภาครัฐที่เพียงพอ และยังสอดคล้องกับอรุณี มีสังข์ (2563) กล่าวว่า การปฏิรูปการอาชีวศึกษาจึงให้ความสำคัญกับการประสานความร่วมมือระหว่างสถานศึกษากับภาคการผลิตและภาคบริการ ทั้งในด้านการจัดการวิชาการ การใช้บุคลากรและทรัพยากรร่วมกัน การจัดการศึกษาให้ผู้เรียนได้มีโอกาสฝึกภาคปฏิบัติในสถานประกอบการจริง เพื่อให้ผู้ที่สำเร็จการศึกษาออกไป เป็นช่างฝีมือและเป็นช่างเทคนิคเต็มรูปแบบ สามารถประกอบอาชีพหรือเป็นผู้ประกอบการเองได้ และสนองความต้องการในการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ และจากรายละเอียดดังกล่าวมาจึงทำให้พอเข้าใจได้ชัดเจนมากขึ้นถึงสาเหตุที่ว่าทำไมผู้จบการศึกษาในสายอาชีวศึกษาจึงเป็นที่ต้องการของตลาดแรงงาน และจากการทบทวนวรรณกรรม พบว่า การศึกษาในระบบอาชีวศึกษามีความสำคัญและวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชน จะเป็นสถาบันอาชีวศึกษาที่มีความคล่องตัวในการดำเนินงานมากกว่าวิทยาลัยอาชีวศึกษาของภาครัฐ

จากความสำคัญของการผลิตกำลังคนในตลาดแรงงานโดยความร่วมมือของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชนและสถานประกอบการ ผู้วิจัยตระหนักถึงความสำคัญจึงสนใจทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับกลยุทธ์การสร้างความร่วมมือทางวิชาการและวิชาชีพ ระหว่างวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชนกับสถานประกอบการ และผลการวิจัยครั้งนี้จะมีความสำคัญต่อระบบการศึกษาของประเทศโดยเฉพาะในระบบอาชีวศึกษา รวมถึงคุณประโยชน์ด้านวิชาการ อาทิเช่น นักวิชาการ นักวิจัย นักศึกษาสามารถนำผลจากการศึกษาเชิงประจักษ์ในครั้งนี้ไปพัฒนาบูรณาการ และการศึกษาต่อยอดทางวิชาการต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) เพื่อศึกษารูปแบบและองค์ประกอบของความร่วมมือทางวิชาการและวิชาชีพ ระหว่างวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชนกับสถานประกอบการ
- 2) เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นด้านความร่วมมือทางวิชาการและวิชาชีพ ระหว่างวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชนกับสถานประกอบการ
- 3) เพื่อศึกษาสภาพแวดล้อมภายในและภายนอกของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชนกับสถานประกอบการที่มีผลต่อความร่วมมือทางวิชาการและวิชาชีพ
- 4) เพื่อนำเสนอและประเมินกลยุทธ์การสร้างความร่วมมือทางวิชาการและวิชาชีพ ระหว่างวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชนกับสถานประกอบการ

ระเบียบวิธีวิจัย

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ คือ ผู้บริหารวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชน จำนวน 8 คน โดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง โดยกำหนดคุณสมบัติให้เป็นผู้อำนวยการวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชน จำนวน 4 คน และผู้บริหารฝ่ายวิชาการ จำนวน 4 คน ที่มีประสบการณ์ไม่น้อยกว่า 5 ปี และผู้บริหารสถานประกอบการ จำนวน 8 คน โดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง โดยกำหนดคุณสมบัติให้เป็นเจ้าของกิจการที่เปิดดำเนินการมาไม่น้อยกว่า 5 ปี ส่วนกลุ่มตัวอย่างในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ คือ ผู้บริหารวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชน จำนวนทั้งสิ้น 276 คน จากประชากร คือ ผู้บริหารวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชน 444 แห่ง จำนวน 888 คน ประกอบด้วย ผู้อำนวยการวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชน และรองผู้อำนวยการฯ การเลือกตัวอย่างใช้วิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multistage Random Sampling) โดยขั้นตอนที่ 1 ใช้วิธีการสุ่มแบบจัดชั้น จากนั้นจึงใช้วิธีการสุ่มแบบสัดส่วน และในขั้นตอนสุดท้ายใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ คือ แบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้าง ส่วนเครื่องมือวิจัยที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ คือ แบบสอบถามความต้องการจำเป็นด้านความร่วมมือทางวิชาการและวิชาชีพ แบบสอบถามระดับความร่วมมือฯ และแบบประเมินกลยุทธ์การสร้างความร่วมมือ 4 มิติ สำหรับการตรวจสอบคุณภาพทั้งแบบสอบถามและแบบประเมินดำเนินการโดยส่งให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ทำการตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity) โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์การวิจัย (Index of Objective Congruence : IOC) และสามารถคำนวณหาค่า

IOC ได้อยู่ระหว่าง 0.60 – 1.00 จากนั้นจึงทำการหาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือเฉพาะในส่วนของแบบสอบถาม โดยการนำไปทดสอบ (Try out) กับตัวอย่างอื่น ๆ ที่ไม่ใช่ตัวอย่างจำนวน 30 คน แล้วนำมาวิเคราะห์ค่าทางสถิติด้วยการหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) หากค่าที่ได้มีค่าตั้งแต่ 0.70 ขึ้นไปถือว่าเครื่องมือวิจัยมีคุณภาพสูงซึ่งในการทดสอบครั้งนี้ ค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาคเท่ากับ 0.787 แสดงว่าเครื่องมือวิจัยมีความเชื่อมั่นสูงสามารถนำไปใช้เก็บข้อมูลได้

การวิเคราะห์ข้อมูล ข้อมูลเชิงคุณภาพ ด้วยการพรรณนาเชิงวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และการวิเคราะห์แก่นสาระสำคัญ (Thematic Analysis) และข้อมูลเชิงปริมาณ ใช้สถิติค่าความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage) นอกจากนี้ใช้สถิติค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation, SD) การวิเคราะห์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Correlation) และวิเคราะห์ความต้องการจำเป็น โดยใช้วิธี Priority Needs Index แบบปรับปรุง (PNI modified) มาใช้ในการจัดลำดับ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

กรอบแนวคิดการวิจัยแสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ ได้แก่ สภาพแวดล้อมภายในและภายนอกของสถานประกอบการ และสภาพแวดล้อมภายในและภายนอกของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชนที่ส่งผลต่อระดับความร่วมมือทางวิชาการระหว่างวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชน และสถานประกอบการ

รูปที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาพบว่า การจัดการศึกษาระหว่างวิทยาลัยอาชีวศึกษาและสถานประกอบการในประเทศไทยเป็นระบบทวิภาคี ซึ่งเป็นความร่วมมือเชิงบูรณาการที่เน้นพัฒนากำลังคนให้ตรงกับความต้องการของตลาดแรงงาน โดยให้นักศึกษาได้เรียนรู้ทั้งในห้องเรียนและจากประสบการณ์จริงในสถานประกอบการ การฝึกงานในระยะยาวช่วยเสริมทักษะสำคัญ เช่น การแก้ปัญหา การสื่อสาร และการปรับตัวในขณะเดียวกัน สถานประกอบการมีบทบาทสำคัญในการออกแบบหลักสูตรเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของอุตสาหกรรม ส่วนองค์ประกอบของความร่วมมือ ประกอบด้วย 1. การมีส่วนร่วมของสถานประกอบการในการพัฒนาหลักสูตร 2. การฝึกปฏิบัติจริงในสถานประกอบการ 3. การแบ่งปันทรัพยากรระหว่างวิทยาลัยและสถานประกอบการ 4. การสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์ระยะยาว 5. การประเมินผลและพัฒนาต่อเนื่อง และ 5. การเปิดโอกาสให้นักศึกษาทำงานในสถานประกอบการ

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็น ($PNI_{modified} > .02$)

ประเด็น	สภาพจริงที่เป็นอยู่ (D)		สภาพที่ควรจะเป็น (I)		$PNI_{modified} (I-D)/D$
	\bar{x}	S.D.	\bar{x}	S.D.	
1. การวางแผน	3.98	.397	4.06	.442	.020
2. การกำหนดเป้าหมาย	3.98	.489	3.98	.489	.000
3. การมุ่งตอบสนองความต้องการ	2.81	.377	4.27	.439	.341
4. การจัดการทักษะวิชาชีพ	2.56	.496	4.34	.472	.410
5. การจัดหลักสูตร	2.84	.511	4.32	.469	.342
6. การติดตามและประเมินผล	3.37	.473	3.89	.363	.133

เมื่อพิจารณาจากเกณฑ์ $PNI_{modified} > .02$ พบว่า มีความต้องการจำเป็นด้านความร่วมมือทางวิชาการและวิชาชีพระหว่างวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชนกับสถานประกอบการ 3 ด้าน คือ การจัดการทักษะวิชาชีพ ($PNI_{modified} = .410$) การจัดหลักสูตร ($PNI_{modified} = .342$) การมุ่งตอบสนองความต้องการ ($PNI_{modified} = .340$)

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของสภาพแวดล้อมภายในและภายนอกของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชน

ประเด็น	ความคิดเห็น		
	\bar{x}	S.D.	แปลความ

(1) การมีส่วนร่วม/ความร่วมมือ	4.17	.376	มาก
(2) วัตถุประสงค์ของหลักสูตร	4.19	.488	มาก
(3) การจัดการเรียนการสอน	4.30	.442	มาก
(4) การจัดทำหลักสูตร	4.31	.461	มาก
(5) การวัดและประเมินผล	4.35	.474	มาก
(6) การบริหารจัดการในภาพรวม	4.14	.415	มาก
ค่าเฉลี่ยรวม	4.24	.442	มาก

ผลการศึกษา พบว่า สภาพแวดล้อมภายในและภายนอกของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชนที่มีผลต่อความร่วมมือทางวิชาการและวิชาชีพในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.24$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการวัดและประเมินผลมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}=4.35$) รองลงมา คือ ด้านการจัดการศึกษา/การจัดทำหลักสูตร ($\bar{X}=4.35$) และด้านการบริหารจัดการในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยในลำดับสุดท้าย ($\bar{X}=4.14$)

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของสภาพแวดล้อมภายในและภายนอกของสถานประกอบการ

ประเด็น	ความคิดเห็น		
	\bar{X}	S.D.	แปลความ
(1) รายละเอียดของงาน	4.29	.454	มาก
(2) กระบวนการฝึกอบรมวิชาชีพ	4.16	.444	มาก
(3) ความต้องการแรงงานคุณภาพ	4.22	.421	มาก
(4) รูปแบบของสถานประกอบการ	4.28	.448	มาก
(5) กฎหมายที่เกี่ยวข้อง	3.77	.419	มาก
(6) ทรัพยากรเทคโนโลยีของสถานประกอบการ	4.46	.495	มาก
ค่าเฉลี่ยรวม	4.19	.446	มาก

ผลการศึกษาพบว่าสภาพแวดล้อมภายในและภายนอกของสถานประกอบการที่มีผลต่อความร่วมมือทางวิชาการและวิชาชีพในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.19$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทรัพยากรเทคโนโลยีของสถานประกอบการมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}=4.46$) รองลงมา คือ รายละเอียดของงาน ($\bar{X}=4.29$) และกฎหมายที่เกี่ยวข้องมีค่าเฉลี่ยในลำดับสุดท้าย ($\bar{X}=3.77$)

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (1)

Model	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	p-value
	B	Std. Error			

(Constant)	3.103	.241	12.855*	.000	.000
รายละเอียดของงาน (JOB)	-.037	.028	-1.294	.197	.197
กระบวนการฝึกอบรมวิชาชีพ (Training)	.161	.035	4.622*	.000	.000
ความต้องการแรงงานคุณภาพ (Needs)	.142	.038	3.744*	.000	.000
รูปแบบของสถานประกอบการ (Factories)	-.178	.048	-3.745*	.000	.000
กฎหมายที่เกี่ยวข้อง (Legal)	-.051	.029	-1.751	.081	.081
ทรัพยากรเทคโนโลยี (Techno)	.040	.020	1.998*	.047	.047
R = .487, R ² = .237, S.E.= .11478, F = 13.913, Sig = .000					
Y=ความร่วมมือทางวิชาการและวิชาชีพ ระหว่างวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชนกับสถานประกอบการ					

หมายเหตุ : * อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (p-value ≤ 0.05)

ผลการศึกษา พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยมีค่าเท่ากับ .487 และสมการนี้อธิบายตัวแปร Y (ความร่วมมือทางวิชาการและวิชาชีพ ระหว่างวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชนกับสถานประกอบการ) ได้ร้อยละ 23.70 (R² = 0.237) แสดงว่า ตัวแปรอิสระสภาพแวดล้อมภายในและภายนอกของสถานประกอบการมีอิทธิพลต่อความร่วมมือทางวิชาการและวิชาชีพอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (2)

Model	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	p-value
	B	Std. Error	β		
ค่าคงที่ (Constant)	2.536	.188		13.480*	.000
การมีส่วนร่วม (Participation)	.192	.044	.350	4.376*	.000
วัตถุประสงค์ของหลักสูตร (Objective)	.093	.027	.292	3.466*	.001
รูปแบบการจัดการเรียนการสอน (Form)	-.120	.037	-.286	-3.259*	.001
การจัดทำหลักสูตร (Curriculum)	.207	.027	.209	.001	.999
การวัดและประเมินผล (Measurement)	.045	.027	.117	1.680	.094
การบริหารจัดการในภาพรวม (Management)	.008	.035	.016	.220	.826
R = .561, R ² = .315, S.E.= .10876, F = 20.606, Sig = .000					
Y=ความร่วมมือทางวิชาการและวิชาชีพ ระหว่างวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชนกับสถานประกอบการ					

หมายเหตุ : * อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (p-value ≤ 0.05)

ผลการศึกษาพบว่า ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยมีค่าเท่ากับ .561 และสมการนี้อธิบายตัวแปร Y (ความร่วมมือทางวิชาการและวิชาชีพระหว่างวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชนกับสถานประกอบการ) ได้ร้อยละ 31.50 ($R^2 = 0.315$) แสดงว่า ตัวแปรอิสระสภาพแวดล้อมภายในและภายนอกของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชนมีอิทธิพลต่อความร่วมมือทางวิชาการและวิชาชีพอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการศึกษาพบว่ากลยุทธ์การสร้างความร่วมมือทางวิชาการและวิชาชีพ ระหว่างวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชนกับสถานประกอบการ ประกอบด้วยขั้นตอนสำคัญ 6 ขั้นตอน ดังนี้ 1. การพัฒนาหลักสูตรเชิงบูรณาการ 2. การสร้างระบบฝึกปฏิบัติระยะยาวที่ยั่งยืน 3. การแบ่งปันทรัพยากรและความเชี่ยวชาญ 4. การสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์ระยะยาว 5. การประเมินผลและการพัฒนาต่อเนื่อง 6. การพัฒนากลยุทธ์เชิงนโยบาย ผลการประเมินกลยุทธ์การสร้างความร่วมมือทางวิชาการและวิชาชีพ ระหว่างวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชนกับสถานประกอบการพบว่าในภาพรวมมีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ ความถูกต้องและความเป็นประโยชน์ ในระดับมาก $\mu = 4.13$, $\sigma = .168$

อภิปรายผลการวิจัย

รูปแบบความร่วมมือทางวิชาการและวิชาชีพระหว่างวิทยาลัยอาชีวศึกษา กับสถานประกอบการในประเทศไทย ส่วนใหญ่ใช้รูปแบบทวิภาคีซึ่งเป็นรูปแบบความร่วมมือเชิงบูรณาการระหว่างวิทยาลัยอาชีวศึกษาและสถานประกอบการในการจัดการศึกษาที่มีเป้าหมายอย่างชัดเจนในการพัฒนากำลังคนให้ตรงกับความต้องการของตลาดแรงงาน มีองค์ประกอบที่สำคัญได้แก่ 1. การมีส่วนร่วมของสถานประกอบการในการพัฒนาหลักสูตร 2. การฝึกปฏิบัติจริงในสถานประกอบการ 3. การแบ่งปันทรัพยากรระหว่างวิทยาลัยและสถานประกอบการ 4. การสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์ระยะยาว 5. การประเมินผลและพัฒนาต่อเนื่อง และ 5. การเปิดโอกาสให้นักศึกษาทำงานในสถานประกอบการ สอดคล้องกับผลการวิจัยของไพฑูริย์ สังข์สวัสดิ์ (2560) พบว่า รูปแบบการจัดการอาชีวศึกษาส่วนใหญ่เป็นระบบทวิภาคี ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ คือ 1) ด้านบุคลากร 2) ด้านหลักสูตร 3) ด้านการวัดผลและประเมินผล 4) ด้านการจัดการเรียนการสอน และ 5) ด้านความร่วมมือกับสถานประกอบการ ส่วนผลการศึกษาในด้านความต้องการจำเป็นในการพัฒนารูปแบบความร่วมมือฯ พบว่า สภาพจริงที่เป็นอยู่ด้านความร่วมมือทางวิชาการและวิชาชีพระหว่างวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชนกับสถานประกอบการในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง และสภาพที่ควรจะเป็นอยู่ด้านความร่วมมือทางวิชาการและวิชาชีพระหว่างวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชนกับสถานประกอบการในภาพรวมอยู่ในระดับมาก

สอดคล้องกับสุระชัย ลาพิมพ์ (2562) พบว่า สภาพปัจจุบันการจัดการศึกษาระบบทวิภาคีสู่ความเป็นเลิศ โดยรวมเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง และสภาพที่พึงประสงค์การจัดการศึกษาระบบทวิภาคีสู่ความเป็นเลิศ โดยรวมเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ส่วนในด้านความต้องการจำเป็นในการพัฒนาความร่วมมือทางวิชาการและวิชาชีพระหว่างวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชนกับสถานประกอบการ 3 ด้าน คือ การจัดการทักษะวิชาชีพ การจัดหลักสูตรและการมุ่งตอบสนองความต้องการ สอดคล้องกับผลการวิจัย สมมิตร สุพรม (2565) พบว่า ความต้องการจำเป็นของแนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาระบบทวิภาคีสู่ความเป็นเลิศของอาชีวศึกษาจังหวัด กาฬสินธุ์ ประกอบด้วยการพัฒนาการบริหารจัดการหลักสูตร ผู้เรียนหรือผู้สำเร็จการศึกษา ความร่วมมือระหว่างสถานศึกษากับสถานประกอบการและหลักสูตรการจัดการเรียนการสอน

สภาพแวดล้อมภายในและภายนอกของสถานประกอบการที่มีผลต่อความร่วมมือทางวิชาการและวิชาชีพในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และ สภาพแวดล้อมภายในและภายนอกของสถานประกอบการมีอิทธิพลต่อความร่วมมือทางวิชาการและวิชาชีพ ระหว่างวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชนกับสถานประกอบการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และมีประสิทธิภาพในการทำนายร้อยละ 23.70 สอดคล้องกับเบญจวรรณ ศรีคำนวล (2560) พบว่า ปัจจัยด้านสถานประกอบการส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการศึกษาอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีสถานศึกษาในจังหวัดลำปางสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา และมีประสิทธิภาพในการทำนายร้อยละ 47.50 ส่วนสภาพแวดล้อมภายในและภายนอกของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชนที่มีผลต่อความร่วมมือทางวิชาการและวิชาชีพในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และสภาพแวดล้อมภายในและภายนอกของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชนมีอิทธิพลต่อความร่วมมือทางวิชาการและวิชาชีพ ระหว่างวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชนกับสถานประกอบการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และมีประสิทธิภาพในการทำนายร้อยละ 31.50 สอดคล้องกับเบญจวรรณ ศรีคำนวล (2560) พบว่า ปัจจัยด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการศึกษาอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีของสถานศึกษาในจังหวัดลำปาง สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา

กลยุทธ์การสร้างความร่วมมือทางวิชาการและวิชาชีพ ระหว่างวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชนกับสถานประกอบการ ประกอบด้วยขั้นตอนสำคัญ 6 ขั้นตอน ได้แก่ 1. การพัฒนาหลักสูตรเชิงบูรณาการ 2. การสร้างระบบฝึกปฏิบัติระยะยาวที่ยั่งยืน 3. การแบ่งปันทรัพยากรและความเชี่ยวชาญ 4. การสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์ระยะยาว 5. การประเมินผลและการพัฒนาต่อเนื่อง 6. การพัฒนากลยุทธ์เชิงนโยบาย โดยผลการประเมินกลยุทธ์การสร้างความร่วมมือทางวิชาการและวิชาชีพ ระหว่างวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชนกับสถานประกอบการพบว่าในภาพรวม มีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ ความถูกต้องและความเป็นประโยชน์ในระดับมาก สอดคล้องกับไพฑูรย์ สังข์สวัสดิ์ (2560) พบว่า ผลการประเมินประสิทธิผลของมาตรฐานของรูปแบบการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี/ การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมที่ถูกพัฒนาขึ้น ด้านการใช้

ประโยชน์ ด้านความเป็นไปได้ด้านความเหมาะสม และด้านความถูกต้อง ทุกมาตรฐาน มีผลประเมิณอยู่ในระดับมากที่สุด

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ

การวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาการนำเทคโนโลยีดิจิทัล เช่น ระบบการเรียนการสอนออนไลน์ หรือ แพลตฟอร์มการสื่อสารระหว่างวิทยาลัยและสถานประกอบการ มาใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการพัฒนารูปแบบความร่วมมือทางวิชาการและวิชาชีพ

2. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

วิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชน ควรจัดกิจกรรมอบรมเชิงปฏิบัติการสำหรับครูและผู้บริหารของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชน รวมถึงผู้บริหารของสถานประกอบการ เพื่อนำผลการวิจัยมาสร้างความเข้าใจและพัฒนากลยุทธ์เชิงนโยบายร่วมกัน

3. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

วิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชนควรจัดทำข้อตกลงความร่วมมือที่ชัดเจนเกี่ยวกับการฝึกปฏิบัติในสถานประกอบการ รวมถึงการติดตามและประเมินผลนักศึกษาอย่างต่อเนื่อง เพื่อเพิ่มคุณภาพและประสิทธิภาพของนักศึกษาหลังจบการศึกษา.

เอกสารอ้างอิง

- คมสัน รักกุลศล. (2560). *ปัจจัยที่สนับสนุนการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีของสถานศึกษาอาชีวศึกษาในสถาบันการอาชีวศึกษาภาคกลาง 4 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.
- จาดุรงค์ กอบแก้ว. (2565). *ส่งออกนอกตำรา*. กรุงเทพมหานคร : อินฟอร์มีเดีย บุ๊คส์.
- ธิติมา พลัปลิง. (2562). *อัตราผลตอบแทนการศึกษาในยุคไทยแลนด์ 4.0*. *วารสารเศรษฐศาสตร์และกลยุทธ์การจัดการ*, 6(1), 49 – 62.
- แพรวาสส์ เลิศรัฐพัชร. (2562). *ความร่วมมือระหว่างสถาบันอาชีวศึกษาภาครัฐและภาคเอกชนกับสถานประกอบการภาคอุตสาหกรรมในการพัฒนากำลังคนระดับอาชีวศึกษา*. *วารสารเกษมบัณฑิต*, 20(1), 72 – 84.

- ไพฑูรย์ สังข์สวัสดิ์. (2560). การพัฒนารูปแบบการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี/ การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม. ดุษฎีนิพนธ์ ปรัชญาดุสิตบัณฑิต สาขาวิชาวิจัย วัดผลและสถิติการศึกษา. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ภูเวศ อับดุลสตา และ วรณดี สุทธินรากร. (2559). ทางเลือกในการจัดการศึกษาระบบทวิภาคีเพื่อยกระดับคุณภาพแรงงานไทย. วารสารวิทยาลัยดุสิตธานี, 10(2), 57 – 76.
- เบญจวรรณ ศรีคำนวล. (2560). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีของสถานศึกษาในจังหวัดลำปาง สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา.วิทยานิพนธ์ ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา.บัณฑิตวิทยาลัย:มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี.
- สมัมคร สุพรม. (2565). แนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาระบบทวิภาคีสู่ความเป็นเลิศของอาชีวศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์. การประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา แห่งชาติครั้งที่ 55. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.
- สุระชัย ลาพิมพ์. (2562). การพัฒนาแนวทางการจัดการศึกษาระบบทวิภาคีสู่ความเป็นเลิศของวิทยาลัยสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดอุดรธานี. รายงานการวิจัย. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สุวิทย์ เมษินทรีย์. (2564). “สุวิทย์ เมษินทรีย์” ชวนเปิดพื้นที่ให้ “เด็กและเยาวชน” สร้าง “ทุนมนุษย์” ขับเคลื่อนประเทศไทยอย่างยั่งยืน. ออนไลน์. สืบค้นเมื่อ 30 พฤศจิกายน 2565. แหล่งที่มา : <https://thaipublica.org/2021/10/suwit-maesincee-11-10-2564>.
- สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา. (2565). การจัดการเรียนแบบยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ. กรุงเทพมหานคร. สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2555). แนวทางการจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- อรุณี มีสัจ. (2563). การมีส่วนร่วมของสถานศึกษากับสถานประกอบการในการบริหารงานอาชีวศึกษา ระบบทวิภาคีของวิทยาลัยในสังกัด สถาบันการอาชีวศึกษาภาคกลาง 1. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์, 7(2), 110 – 124.
- อุดมศักดิ์ มีสุข. (2560). การพัฒนารูปแบบการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี สาขาช่างอุตสาหกรรมในสถานศึกษาสังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคกลาง. วารสารวิทยาลัยดุสิตธานี, 11(3), 221 – 235.